

Apriornost a „a priori“

Myšlenka apriority resp. tzv. „a priori“ musí být revidována a opravena. Žádné „absolutní“, na ničem dalším nezávislé a priori nemůže být filosoficky akceptováno a předpokládáno. To znamená, že není žádného jednou provždy ustaveného nebo odevždy „daného“, pro všechny myslící bytosti univerzálně platného a závazného a priori, věčného a neproměnného. Naproti tomu je třeba se vším důrazem trvat na tom, že žádné skutečné pojmy nemohou být odvozovány z empirie, nýbrž že mohou být jen prvotně – a to vždy prvotně a předem – a jakoby „na zkoušku“ rozvrženy a nasouzeny (v rozvrhu nasouženy) – a pak ověřovány zkušeností resp. ve zkušenosti. Zároveň však musí být revidováno a opraveno i samo chápání tzv. empirie, tedy zkušenosti: zkušenost musíme důsledně vztahovat nejen k věcem, předmětům, reáliím, ale také ke všeho druhu subjektivním aktivitám. Tak jako máme zkušenosti, prostředkované smyslovými orgány, máme i zkušenosti s myšlením, a také s pojmovým myšlením (a jako máme mnoho zkušeností s myšlením zpředmětňujícím a tedy předmětným, musíme pečlivě rozšiřovat a prohlubovat i své zkušenosti s myšlením nezpředmětňujícím a tedy nepředmětným). Ve všech případech však platí, že zkušenost se stává zkušeností teprve ve svém zpracování, v případě člověka pak ve svém myšlenkovém zpracování. A v každém myšlení je vždycky vedle nějakých „dat“ (jak jsou vždy zdůrazňována v empiristické tradici), tedy vedle „materiálu“ naší zkušenosti, mnoho myšlenkových vynálezů, umožňujících zpracování oněch „dat“, onoho „materiálu“ (který se sám neorganizuje a neutřídí). A tyto vynálezy jsou vždy čímsi novým, co nelze odvodit „ze zkušenosti“, nýbrž co lze jenom ex post ověřovat, zda se s tím při zpracování zkušeností (oněch zkušenostních „dat“) dá něco pořídit. V tomto smyslu pochopitelně ony „vynálezy“ každému dalšímu zpracování zkušenostních dat nutně předcházejí, tedy jsou ve vztahu k k oněm zkušenostem prvotní, priorní, apriorní. Nejsou však apriorně „dány“ (tj. uloženy našemu myšlení, našemu rozumu), nýbrž musí být naším myšlením, tj. námi, kdo myslíme, vymyšleny, vynalezeny (a mohou být vymyšleny a vynalezeny také nesprávně, chybně, dokonce zavádějícím způsobem, a tato chybnost může být rozpoznána nejen snadno a rychle, nýbrž také obtížně a třeba až po mnoha generacích, ano třeba až v dalším „věku“ myšlení).

(Písek, 101104-2.)